

erős építési engedély birtokában 2000. október elején építkezést kezdtek a földvár Ny-i részén. Ekkor derült ki, hogy a helyszín azonos a bronzkori erődített telep. A munkát leállítottuk, és azonnal megkezdtük a leletmentést.

Az 1733 m² nagyságú területen a Hatvani kultúra egyrétegű településéhez tartozó objektumokat: 69 gödört és számos cölöplyukat tártunk fel. Az egymás mellett sűrűn elhelyezkedő, kerek vagy megközelítőleg kör alakú gödrök túlnyomó többsége hulladékgyöngy, több esetben egymásba ázott objektumok. Két igen nagyméretű, egymásba ázott gödrök sorából álló komplexum eredetileg anyaggyerő helyként funkcionálhatott (4. és 23. objektum). Néhány gödör biztosan tárolóhely volt; ilyen pl. a 46. gödör, amelynek alján nagyméretű, a földnyomása alatt összeroppant urna állt. A gödrök többségében gazdag leletanyag volt, igen sok kerámiát és állatcsontot, ezenkívül kő- és csonteszközöket tartalmaztak. Feltűnő a kész- és félkész csonteszközök nagy száma és formagazdagsága. Az 1. gödör alján ép bronzlándzsacsúcs feküdt, a 3., a 8. gödörben bronztű szárát, a 4. objektumban bronzhuzaldarabkákat találtunk.

Több helyen átvágtuk a telep É-i és D-i oldalán húzódó földsáncot. A sáncföldből kizárólag hatvani leletanyag került elő. Ugyanakkor kiderült, hogy a hatvani település az erődített részek alatt is folytatódik. Különösen a Duna felőli, déli sánc alatt találtunk – a település többi részéhez hasonlóan – sűrűn elhelyezkedő gödröket. Itt került elő egy tapasztott padló töredezett maradványa is. Mindez arra utal, hogy az erődítés mindenképpen a hatvani település életének egy késői/második szakaszában készült. Egyelőre nem zárható azonban ki az ennél későbbi keletkezés sem.

A feltárt terület déli szélén a sánc belső oldalánál a Hatvani kultúra hamvasztásos urnasírja került elő. A nagyméretű, álló helyzetű, seprűs díszű fazék oldalára nagyobb edény fenekét borították. Ez alatt oldalára dőlve gömbölyded testű, füles edényke feküdt. Mindkét edény tele volt hamvakkal (40. objektum).

Az előkerült leletanyag a Hatvani kultúrához sorolható. A klasszikus típusokon kívül előfordulnak benne korai, a Nagyrévi kultúra felé mutató típusok, de vatyai jellegű darabok is. Feldolgozása során így elsősorban a hatvani kultúra belső időrendjéről nyerhetünk új adatokat.

Szórványosan Árpád-kori leletek is előkerültek. A Hatvani kultúrához tartozó 33. gödör alján kirajzolódó cölöplyukban ép Árpád-kori fazék került elő, a fazekat szájjal felfelé a cölöplyukba állították. A 23/A gödörben csigavonalas Árpád-kori fazék darabja voltak.

A feltárt területen javasoltuk a védettség feloldását.

KÖVÁRI KLÁRA

321. Vác, Vár (MRT 9. k. 31/1. lelőhely)

(Pest megye) Kö, Tö, Kk

1999-ben folytattuk a helyreállítást és falkonzerválást megelőző kutatást a Ny-i, Dunára néző várfal déli szá-

kasza előtt. Feltártuk a kettős cölöpsort egészen a déli saroktorony előtti részig. A ferences kolostor K-i sarka előtt feltártunk egy téglaboltozatos pincét, amelynek D-i hosszanti és K-i rövid támfala középkori, vagy török kori eredetű lelet. Előbbinek részletét 1979-ben Kozák Károly és Kárpáti János kutatta. 1998-ban még egyszer megkerestük (1. jelentést arról az évről), most a K-i rövid támfalig teljes egészében kitisztítottuk. A K-i rövid támfal együtt épült a kolostor K-i falának alapfalával. Itt egy késő török kori, vagy korai barokk pincéről lehet szó. A kolostor D-i fala mentén tovább Ny felé haladva próbáltuk tisztázni a több, mint 3 m vastag, 1998-ban ismét megkutatott falrészlet folytatását D-i irányban. A kőfal kövei teljes egészükben kitermeltettek az újkor kezdetén, s az alapozási árok törmeléksávja mutatta csupán az alaprajzot, amely szerint egy többszörösen tompaszögben törő falvonulatról van szó. Ny felé az alaprajz még tovább tisztázandó. Ez objektumtól ismét Ny felé újabb török kori és talán kora újkori falrészletek kerültek elő. Periódusaik tisztázása nagyon nehéz, mert lényegi részükre ráépül a ferences kolostor. Az ásatást a Polgármesteri Hivatal finanszírozta a vár helyreállítási program keretében.

TETTAMANTI SAROLTA

322. Vác, Zichy Hippolyt utca 24.

(MRT 9. k. 31/3a. lelőhely)

(Pest megye) Kö

Társasház mélygarázsa földjének kiemelése előtt, kutatóárokban és a földkiemelés közben, valamint a gödöroldal metszetének tisztítása során tisztáztuk, hogy a középkori német várost kerítő 15. századi kőfal és azon kívül futó két vizesárok – egy keskenyebb és egy szélesebb – a telek DNy-i széléhez közel húzódik ÉNy-DK-i irányban. A kőfal köveit kitermelték, csak a törmeléksáv jelezte kiterjedését.

TETTAMANTI SAROLTA

323. Vámospercs, Villongó

(Hajdú-Bihar megye) Sza, A, Á, Kk

A lelőhely Vámospercstől K-re, a nyírábrányi országút (48-as számú főútvonal) vonalától kb. 500 m-re É-ra, a 4/9. B.sz. csatorna és az attól Ny-ra lévő csatorna között található. Ez a terület a Nyírség D-i nyúlványára esik.

Egy nyírábrányi lakos tormaföldjén emberi koponyát talált. Mivel azt gondolta, hogy a koponya egy bűntényről tanúskodik, ezért bevitte a vámospercsi rendőrsre. A találóval történt egyeztetés után helyszíni szemlére került sor. A koponya lelőhelyét ugyan nem sikerült pontosan azonosítani, viszont a mélyen szántott tormaföld átvizsgálása során kiderült, hogy itt egy igen intenzív, a szántás miatt erőteljesen pusztuló császár kori település (3. század) található. Nagy mennyiségű cserepet, állat- és embercsontot – övet és egy vastárgy töredékét – sikerült a lelőhelyen összegyűjteni. Az össze-

gyűjtött leletanyag zömét kitevő szarmata kerámia (97%) mellett késő középkori mázas és mázatlan kerámiatöredék is volt. A lelőhelytől D-re a dombháton két-három Árpád-kori cserepet is gyűjtöttünk. Ásatásra sajnos a torma földön már nem volt lehetőség, a tulajdonos a régészeti jelenségeket védő humuszréteg lefejtése után mélyen felszántotta a sárga altalajt.

A tulajdonossal történő megállapodás után a kb. 50–60 cm vastagságú humuszt géppel lefejtettük.

A Villongó területén feltárt csaknem 800 m²-es területen alapvetően egy települést és egy temetőrészt tudtunk elkülöníteni.

A településen feltártunk öt téglalap alakú, félig földbe mélyített, cölöpszerkezetű házat, melyek méretüknél fogva kis családi közösségek lakhelyéül szolgáltak. A házak közötti üres területeken találtunk különböző mélységű és formájú (alapvetően méhkas alakú vagy sekély lencseformájú) gödröket. A mélyebbek agyagnyerő gödrök lehettek, a többi pedig tárológödörként funkcionált. Az 50. sz. háztól D-re lévő kút valószínűleg biztosította a tiszta ivóvizet. A 10., 11., 15. sz. ház nagyjából egy házsor alkot. A házakhoz tartozhattak a különböző funkciójú gödrök, így pl. az 50. sz. házhoz a 63. és 73. sz., illetve a 95. sz. házhoz tartozott a 96. sz.

Cölöpökön álló konstrukció alapja lehetett a sekély, több cölöplyukat tartalmazó gödör: pl. 69., 70. sz. a kisebbek közül és a 67., 72. sz. a nagyobb méretűek közül. Ezek az objektumok a lakóövezettől É-ra találhatóak, s itt tártuk fel a 16. számot viselő gypvasérc-halmot, aminek alapján szabadtéri műhelyrésznek határozhatjuk meg, ahol vasérc olvasztását is végezheték. A területet árok választotta el a telep többi részétől.

A leletanyag előzetes átvizsgálása után a 3. század végére–4. század elejére keltezhető szarmata települést tártunk fel.

A temetőrészlet időrendi viszonyát a településhez képest az egymást metsző gödrök és sírgödrök adhatják meg. A 75. sz. sírt a 76. sz. gödör, a 84. sz. sírgödört metszi a 82. sz. gödör. Az ÉNy-DK, illetve DK-ÉNy-i tájolású sírokból álló temetőrészlet korábbi lehet a településnél. Csak a 75. sz. sírban volt egy vaskés, az összes többit kirabolták, az eke szétdúlta, vagy melléklet nélküli volt. Néhány sír betöltésében azonban találtunk szarmata (kézi és/vagy korongolt) kerámiát.

„Kilóg” a temetkezésekből az 55. sz. zsugorított sír, bár meg kell jegyeznünk, hogy tájolása éppúgy ÉNy-DK-i, mint a többié, értékelhető melléklete nem volt, ezért csupán a rítus alapján mondhatjuk őskorinak.

Egyértelműen különbözik az 57. sz. lovassír, amely metszette a 68. sz. szarmata gödört, a sír betöltésében szarmata cserepek is voltak. A sírt az aranyozott bronzveret mellékletek alapján a 8. századra kelteztük, s avarnak határoztuk meg. Az, hogy a lovas-sír is ÉNy-DK-i irányítású, és betagozódik a többi sír közé arra utal, hogy egy avar temető szélét is sikerült megfognunk.

DANI JÁNOS

324. Városlőd, Újmajor

(Veszprém megye) U, R

Az ásatás célja: a tavalyi szondázó ásatás folytatásaként az akkor nem teljesen feltárt nagy gödör és egy házrészlet kiegészítése volt. A lelőhely egyike a szentgáli Tűzköveshegy körüli lengyeli korú telepeknek, 1989-ben Bíró Katalin és Rainer Pál terepbejárásaként vált ismertté. Az OTKA által finanszírozott, 1995. óta folyó kutatás célja – melynek egy állomása ez a szondázás – a Tűzköveshegy körüli lengyeli telepek anyagának összehasonlítása. A jelenlegi feltárás a NKÖM támogatásával folyt.

A lelőhely területét a kislődi tsz műveli, Üregi Lőrinc elnöktől engedélyt kaptam a takarmánykukoricában egy 10 × 10 m-es terület feltárására, zöldkár fizetése nélkül. A tavalyi szelvényesortól keletre jelöltük ki kutatóárkainkat, a számozás folyamatos. Megtaláltuk a nagy gödör keleti szélét, a leletanyag a tavalyinál jóval kisebb mennyiségű benne. Feltártuk továbbá az ÉNy-DK-i irányú cölöplyuk-sorral kelet felől párhuzamos másik sort, a ház azonban még így sem teljes. Találtunk továbbá az előbbire merőleges másik házrészletet, melynek cölöplyukait az előző gödörbe ásták bele, tehát későbbi építmény. Ez a ház nagy tűzben égett le, a cölöplyukak és a házhoz tartozó gödör erősen megégett paticcsal volt kitöltve. Az egyik cölöplyukban egy ép kanalat is találtunk. Munkatárs: T. Bíró Katalin

REGENYE JUDIT

325. Vászoly, Buka (MRT 2. k. 50/2. lelőhely)

(Veszprém megye) I

Hiányos emberi csontváz részei – valószínűleg az 1934-ben megtalált római sír halottjáié – kerültek elő gázvezeték építése során és jutottak be a Laczkó Dezső Múzeumba.

RAINER PÁL

326. Vecsés, 4. lelőhely (Dögégető)

(Pest megye) B, Sza, Á, Ú

A Vecséstől DK-re fekvő Dögégető nevű határrészben, az épülő új gázvezeték 2 + 000 – 2 + 800 km-szelvényében, összesen 800 m hosszúságban, a 7 m szélességben az altalajig lehumuszolt és megnyesett sávban nagy területen elszórva jelentkeztek a régészeti objektumok elszíneződései.

A széles dombhát tetején és oldalain lévő lelőhely alacsonyabb, a szárazulat aljában egykor folyó vizekhez közelebbi részein mind az északi, mind a déli lejtőn késő szarmata településhez tartozó házakat, gödröket találtunk. Az északi lejtő aljában néhány Árpád-kori gödört is kibontottunk, csekély leletanyaggal. A lelőhely északi szélén egy melléklet nélküli, háton nyújtott, meglehetősen rossz megtartású sír is előkerült. A közelében lévő, értékelhető leletanyag nélküli árkok és gödrök minden bizonnyal újkoriak lehetnek.

A lelőhely egész területén elszórtan találtunk leletanyag nélküli, vagy leletanyagot alig tartalmazó új- és